

Zakład Chorób Przyzębia i Błony Śluzowej
Jamy Ustnej Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku
Kierownik: *prof. dr hab. Małgorzata Pietruska*
ul. Waszyngtona 13
15 – 269 Białystok

Białystok, dnia 25. 02. 2021

Recenzja rozprawy doktorskiej lek. dent. Doroty Pylińskiej - Dąbrowskiej pt.:
„Ocena nasilenia lęku związanego z zabiegami z zakresu chirurgii stomatologicznej
w trakcie trwania pandemii COVID-19”.

Promotor – prof. dr hab. Anna Starzyńska

Pandemia wirusa SARS-CoV-2 jest zjawiskiem, które istotnie wpływa na wiele aspektów funkcjonowania społeczeństw na wszystkich kontynentach. Oprócz aspektu gospodarczego i socjologicznego, uwagę zwraca eskalacja problemów psychologicznych wynikających z ograniczeń w kontaktach międzyludzkich i przemieszczaniu. Lęk przed chorobą COVID-19 generuje też zmiany zachowań dotyczących dbałości o zdrowie, w tym zdrowie jamy ustnej. W wielu przypadkach lęk przed chorobą może współistnieć z lękiem stomatologicznym, którego występowanie w poszczególnych społeczeństwach szacuje się na kilka a nawet kilkadziesiąt procent. Lęk stomatologiczny, a szczególnie jego postać nasiloną, prowadzi do unikania wizyt u dentysty, co przeważnie powoduje nasilenie różnego typu patologii w jamie ustnej, łącznie z tymi zagrażającymi życiu. Dlatego też, rozpoznanie skali tego problemu dałoby w przyszłości możliwość wdrożenia programów edukacyjnych, zwiększających prozdrowotną świadomość społeczeństwa w stanie zagrożenia epidemicznego. Z tego też powodu wykonanie przez lek. dent. Dorotę Pylińską – Dąbrowską badań dotyczących oceny lęku związanego z zabiegami z zakresu chirurgii stomatologicznej podczas pandemii COVID-19 jest wyjątkowo aktualnym i cennym działaniem.

Dysertacja powstała w oparciu o badania opublikowane w *Journal of Clinical Medicine*, którego ewaluacja wynosi: 140 punktów MNiSW i 3,303 punktów IF. (Psychological Functioning of Patients Undergoing Oral Surgery Procedures during the Regime Related with SARS-CoV-2 Pandemic. Pylińska-Dąbrowska D,

Starzyńska A, Cubala WJ, Ragin K, Alterio D, Jereczek-Fossa BA. J Clin Med. 2020;9:3344. doi: 10.3390/jcm9103344).

Celem badań była ocena:

- stanu zdrowia pacjentów poddanych zabiegom z zakresu chirurgii jamy ustnej w trakcie trwania pandemii wirusa SARS-CoV-2
- jakości życia oraz poziomu nasilenia lęku wśród pacjentów obciążonych ogólną chorobą przewlekłą, wpływającą na zwiększone ryzyko ciężkich powikłań COVID-19
- postrzegania wizyt stomatologicznych oraz sytuacji epidemiologicznej w trakcie trwania pandemii COVID-19 przez pacjentów zgłaszających się do Poradni Chirurgii Stomatologicznej.

Badanie było prowadzone w okresie od listopada 2019 roku do września 2020 roku. Grupę badaną stanowiło 175 pacjentów, którzy zgłosili się do Poradni Chirurgii Stomatologicznej Uniwersyteckiego Centrum Stomatologicznego GUMed. Podstawowym kryterium kwalifikacji pacjenta do badania była konieczność wykonania jednego z zabiegów chirurgicznych: ekstrakcja zęba, chirurgiczne usunięcie zęba oraz nacięcie i drenaż ropnia zlokalizowanego w jamie ustnej. Badanie zostało przeprowadzone w dwóch okresach pandemii tj. w czasie obowiązywania najostrzejszych restrykcji oraz po zniesieniu części z nich czyli po 31 maja 2020 roku.

Grupę kontrolną stanowili pacjenci leczeni w okresie od listopada 2019 do lutego 2020 roku, czyli przed ogłoszeniem stanu pandemii.

Doktorantka dokonała oceny:

- lęku z wykorzystaniem Modified Dental Anxiety Scale (MDAS) wg Corah'a.
- jakości życia i stanu zdrowia przy użyciu europejskiego kwestionariusza samooceny Euro-Quality of Life Questionnaire (EuroQol 5D)
- postrzegania pandemii COVID-19 oraz jej wpływu na jakość życia w oparciu o Niestandardowy Kwestionariusz wykorzystujący skalę Likerta.

Doktorantka między innymi wykazała że:

- badani, u których zabiegi przeprowadzono w czasie pandemii charakteryzowali się istotnie wyższym poziomem sygnalizowanych dolegliwości

somatycznych, jak też gorzej oceniali jakość swojego zdrowia w porównaniu do grupy kontrolnej

- w grupie badanej częściej występowały problemy w poruszaniu się, samoopiece, czy zwykłych czynnościach; częściej pojawiało się uczucie bólu, dyskomfortu, niepokoju i przygnębienia; częściej też obserwowana była obniżona samoocena jakości życia oraz stanu zdrowia

- zdecydowana większość ankietowanych (85%) zadeklarowała stosowanie zwiększonych środków ostrożności w celu uniknięcia infekcji (częste mycie rąk, unikanie dotykania klamek oraz bliskiego kontaktu z innymi ludźmi), a 30% uczestników badania podejmowało dodatkowe czynności wynikające ze stanu pandemii, np. gromadzenie zapasów żywności czy środków niezbędnych do życia.

Oceniając założenia i metodykę badań chciałabym podkreślić, że spełniają one wysokie standardy naukowe. Autorka właściwie dobrała narzędzia do badania parametrów psychologicznych oraz przeprowadziła wnikliwą analizę wyników w oparciu o odpowiednie testy statystyczne. Uzyskane wyniki dały podstawę do wyciągnięcia następujących wniosków:

1. Pacjenci poddawani zabiegom z zakresu chirurgii stomatologicznej w trakcie trwającej pandemii COVID-19, odczuwają większy lęk w porównaniu z grupą pacjentów operowanych przed jej wybuchem.
2. Stan pandemii negatywnie wpływa na jakość życia i zdrowia badanych pacjentów.
3. Pacjenci, u których występują choroby współtowarzyszące w COVID-19, wykazują wyższy poziom lęku w porównaniu do ogólnie zdrowych.
4. Podczas trwającej pandemii COVID-19 wizyty stomatologiczne wywołują zwiększony lęk stomatologiczny, szczególnie wśród kobiet oraz pacjentów z najstarszej grupy wiekowej.

Z obowiązku Recenzenta chciałabym zwrócić uwagę na kilka błędów literowych czy interpunkcyjnych w polskiej wersji manuskryptu, które nie mają żadnego związku z merytoryką badań.

Podsumowując przedstawioną mi do oceny dysertację stwierdzam, że jest to wyjątkowo ważna publikacja dotyczą niezwykle aktualnego i wrażliwego tematu jakim jest psychologia człowieka w aspekcie zachowań dotyczących zdrowia jamy ustnej w dobie pandemii. Podkreślenia wymaga również fakt, że jest to jedna z pierwszych publikacji na świecie i pierwsza w Polsce podnosząca ten ważki temat. Potwierdzeniem wartości naukowej wykonanych przez lek. dent. Dorotę Pylińską - Dąbrowską badań jest ich publikacja w renomowanym czasopiśmie o wysokiej punktacji IF i MNiSW.

Wobec powyższego uważam, że rozprawa doktorska pt.: „Ocena nasilenia lęku związanego z zabiegami z zakresu chirurgii stomatologicznej w trakcie trwania pandemii COVID-19” spełnia warunki określone art. 187 Ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2020 r., poz. 85 z późn. zm.). Dlatego też zwracam się z wnioskiem do Rady Nauk Medycznych Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego o dopuszczenie lek. dent. Doroty Pylińskiej - Dąbrowskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego oraz o wyróżnienie rozprawy doktorskiej jej autorstwa.

Małgorzata Piłchucka